

Capreolus

TIJDSCHRIFT VOOR REEWILDBEHEER

15^e jaargang, nr. 51
herfst 2006

Kennis van de
natuur en
wilde dieren,
een drama!

Interview
Peter de Beyer

De keelhorzel,
een plaaggeest

Data,
de verantwoording
van ons handelen

Inhoud

Kennis van de natuur en wilde dieren, een drama!	3
Wat we doen, doen we dat goed?	4
Kenniscentrum	6
Interview Peter de Beyer	7
De Keelhorzel: verschrikkelijke plaaggeest	8
Data, de verantwoording van ons handelen	12
Wild und Hund 9/06	16
Leeftijdbevestiging bij Reeën na het schot	20
Internationale commissie doet uitspraak	22

Colofon

opgericht op 21 april 1951.

Capreolus, Tijdschrift voor Reewildbeheer van de Vereniging Het Reewild
ISSN: 0929-1091
Verschijnt: 4 x per jaar

Redactie:

D.J. Buijtenorp - Eindredacteur
G.J. Spek - Redactielid
C.F. Schoon - Redactielid
H.M. Dorenbosch - Redactielid

Redactie ondersteuning:

Mw. J.A.M. Hendriks-Huber - Fotomateriaal
J.M. Smit - Correspondent buitenlandse tijdschriften

Bestuur:

R.M. Brouwer	voorzitter (2006)
J. van de Waardt	secretaris (2000)
R.A.N. van Heek	penningmeester (2000)
P.A.M. de Beyer	lid DB (2006)
H.M. Dorenbosch	lid DB (2003)
H. Hoek	lid DB (2004)
C. van Geel	lid (2004)
H.H. Vlietstra	lid (2003)
H.J.H. Vieberink	lid (2005)
A. ten Oever	lid (2000)
H. Robaard	lid (2002)
W.A.P. Remijnse	lid (2000)
Dr A.P.M. Rutten	lid (1993)
J.M. Seroo	lid (1985)
G.A. Schiller	lid (2002)

Adviseurs:

Mr P. van Schooten - Juridische zaken
Prof. Dr. J.L. van Haften - Bioloog
G.J. Spek - Technisch adviseur

Secretariaat:

J. van de Waardt,
Kamillelaan 11,
3925 RG Scherpenzeel.
tel: 033-4691797
fax: 033-4691797
E-mail: info@reewild.nl
www.reewild.nl

Ledenadministratie:

R.A.N. van Heek
Cuneraweg 424
3911 RW Rhenen
tel: 0318-553958
E-mail: heek@planet.nl

Webshop: www.reewild.nl

Slijpplaatjes:

G.J.M. Koenderink, Lhee 96,
7991 PK Dwingelloo. tel: 0521-597356

Coördinator keurmeesters:

J. Schoonderbeek, Meidoornstraat 16,
7497 MG Bentelo. tel: 0547-292228

Vormgeving:

Lenoirschuring, Amstelveen.

Druk:

Lenoirschuring, Amstelveen.

Lithografie:

Lenoirschuring, Amstelveen.

Contributie: € 30 per jaar.

Bankrelatie:

ABN - AMRO Bank rek.nummer 49.70.37.440
t.n.v. Vereniging "Het Reewild" te Rhenen.

'Capreolus' is het onafhankelijke orgaan van de Vereniging Het Reewild. De weergegeven meningen komen niet noodzakelijkerwijs overeen met die van het bestuur. De redactie behoudt zich het recht voor, elke reactie te korten of te redigeren.

Copy voor 'Capreolus' voor: nr. 52: 1 november 2006

zenden aan redactie van Capreolus:
Rijksstraatweg 46, 3631 AD Nieuwersluis
djb.groen-grijs@planet.nl

Foto voorpagina: Joke Hendriks
Overname van artikelen is toegestaan
mits de bron wordt vermeld.

Kennis van de natuur en wilde dieren, een drama!

Laatst las ik in Wild und Hund dat het in Duitsland droef gesteld is met de kennis over de natuur en de wilde dieren die daar in leven. Er was een onderzoek gedaan onder scholieren van 8 tot 12 jaar en van 12 tot 16 jaar. De uitkomst is een drama. De jonge kinderen en de pubers, zeker uit de stedelijke agglomeraties, wisten vaak niet eens dat wilde dieren in Duitsland voorkomen. Op een vraag waar leven Herten responderden de kinderen dat die waarschijnlijk leven op de steppen van Afrika. Want dat zie je toch altijd op TV bij National Geographic.

Ja, zo gaat dat wanneer in de opvoeding van kinderen het fenomeen natuur, en de dieren die daarin leven, nooit meer belicht wordt. Ook op de scholen wordt er nauwelijks tot geen aandacht aan geschonken. Voor een kind uit de grote stad is natuur zo ongeveer eendjes voeren in de stadsvijver. Je zou toch zeggen, in een land als Duitsland, waar zoveel beesten in de vrije natuur rondlopen dat op de scholen daar toch wel een beetje aandacht aan wordt geschonken. Kennelijk niet, andere eigentijdse dingen, zoals de plaats in de maatschappij, muziek, sport, chatten en SMS-en genieten de voorkeur

In Nederland is het niet veel anders. Ook bij ons is het mager gesteld met de kennis over de natuur en de dieren. Een Ree is nog steeds een klein hertje. Een Hert met zo'n groot gewei op zijn kop is Jagermeister. 90 % van de kinderen uit de stedelijke agglomeraties hebben nog nooit een Ree gezien, laat staan een Wild Zwijn of een Edelhert. Ja, Bambi's kennen ze van de film en van het hertenkampje op de kinderboerderij. Het boeit niet, het leeft niet, geen interesse. Natuur en wilde dieren zijn een abstract verhaal. "Je hebt het toch niet in je eigen leefomgeving, dus waar heb je het eigenlijk over". Ja, als het spannend is dan wordt het pas leuk. Een 'Kill' in de Serengetti, dat is pas natuur. Vechten met een krokodil in Australië, dat is pas echte natuur. Maar enige kennis opdoen over bijvoorbeeld Reeën, waarvan er door heel Nederland meer dan 60.000 rondlopen, willen ze niet. "Waar zijn ze dan, ik zie ze nooit?" Onbekend maakt onbemind, dat geldt voor de kinderen, de ouders en voor de scholen. Kwelijk! Er moet iets aan gedaan worden. Want als de kinderen van nu, die nooit enige affiniteit met de natuur en dieren hebben gehad, omdat het nu eenmaal niet in hun

leefomgeving aanwezig is, straks tijdens hun volwassen leven moeten beslissen over natuur en dieren, dan houd ik mijn hart vast. Dat wordt niks, driekeer niks. Ze hebben geen idee.

Zelf heb ik ook eens aan een onderzoek meegewerkt. Voor een Nationaal Park stelden we aan consumentenpanels in het land vragen over de natuurbeleving en in het wild levende grote hoefdieren. In een regio als Amersfoort responderden de panelleden wat knorrig. Natuurlijk hebben wij een natuurbeleving, "we springen op de fiets en na vijf minuten zitten we middenin de natuur. En als je je rustig houdt dan zie je elke dag wel een paar Reeën". In de regio Amsterdam reageerden de panelleden geheel anders. "Ja, voor de natuur moeten we zorgen, het gaat toch al zo slecht met het milieu". Ze hebben daar geen idee dat natuur en milieu twee volstrekt verschillende fenomenen zijn. Natuur is milieu, zo is het hen op school, in de politiek en in het dagelijks leven ingeprent. Eendjes zwemmen in het water en vogels vliegen in de lucht. En in de wei staat een koe, als je mazzel hebt. Een Ree is zeldzaam, die zie je nooit. Wilde Zwijnen leven ergens in Oost-Europa. En echte natuur vind je in Afrika. En dat moet straks een zinnig woord zeggen over onze natuur?

We hebben nog een hoop te doen aan voorlichting. Als het dan niet thuis en/of op de scholen gebeurt laten wij als Vereniging ons dan sterk maken om de juiste informatie, op een leuke manier, Nederland in te schieten. Dat gaat ook gebeuren. Plannen om van de Vereniging Het Reewild een echt kenniscentrum te maken die voor Jan en alleman via internet toegankelijk is staat op stapel. Mooi!

Donald Buijtenorp

Wat we doen, doen we dat goed?

Door Donald Buijtdorp

Op Klaus Demmel's reefiep seminar komen twee heren op mij af. Of ik die Buijtdorp van Capreolus ben. Jawel, zeg ik tegen twee paar vriendelijke ogen. Friese ogen, Friese mannen, want dat verraaide hun tongval wel. "Hoe zit het nu met dat eenduidige voor geheel Nederland geldende reeënbeheermodel? Vijf beheer- en draagkrachtmodellen heb je gepubliceerd, je schrijft over gegevensregistratie, getalsmatig beheer en dat emigratie één der belangrijkste populatiebeperkende maatregel is. Maar over het model waar iedereen in Nederland mee moet kunnen werken, daar heb je het niet over. Ik sputter nog wat tegen. Vertel dat het in de maak is, een commissie tot nu toe goed werk heeft geleverd en dat het bestuur haar goedkeuring heeft gegeven aan de rapportages tot nu toe. Maar ik zeg ook dat het bestuur vindt dat er nog wat onderzoek moet worden gedaan om stellingnamen degelijk te onderbouwen. Wat er straks uit komt is absoluut helder, simpel en voor iedereen toepasbaar.

"Mooi, maar daar hebben we niks aan", zeggen Eeuwke Damstra en Arjen Terpstra in koor. "We willen graag nu dingen weten. We willen weten of wat we doen, of we dat ook goed doen".

"Als wij in onze WBE rechtsaf slaan slaat iedereen rechtsaf. Onze gegevens worden door de FBE klakkeloos overgenomen. Wij signaleren problemen met het verkeer waar de wegbeheerder nog geen weet van heeft, in ieder geval nog niet over piept en het dus nog niet als probleem onderkent. We doen dus maar wat en we denken dat we het goed doen. Maar is dat ook zo?"

"Wie kan ons nu antwoord geven op onze vragen? Wie kan vertellen wat daadwerkelijk goed beheer is en dat het beheer van onze reeënpopulatie een maatschappelijk draagvlak heeft? Naar ons idee is dat de Vereniging Het Reewild. Die heeft de kennis in die moet het ons dus kunnen vertellen". **En zo is het ook!**

Foto: J. Huttinga

"Van het open land is bijna alles grasland. Van dat ingezaaide Engelse zaaigras, daar vreet geen Ree van. Leuk voor de koeien en schapen. Bos hebben we niet, wel rietkragen met Els en Berk. Ja, daar willen de Reeën wel zitten. De rietkragen zijn niet breed, wel lang. Ze strekken zich uit langs het gehele oevergedeelte van het Sloter- en Hegermeer".

"Omdat wij er hobby aan hebben zijn we gaan monitoren. Kijken wat die Reeën doen, waar ze zitten en hoeveel het er zijn. Inventariseren en tellen dat moesten we zeker doen. Dat is best een hele klus om dat voor de hele WBE te regelen. We hebben Poutsma om hulp gevraagd. Draagkracht kon hij niet berekenen, wel de conditie van de Reeën bepalen. Volgens zijn methode hebben we 12 kalveren ad random geschoten en daarvan het vetgehalte laten meten. We geloven dat het wel goed gaat met onze Reeën, ze zijn gezond en reproduceren goed.

Hulp, Reeën op het weiland, Reeën in het water en Reeën op de weg

Waar zitten we mee, waarop willen we antwoord? Waar gaat het bij ons over?

De WBE De Marren (rond het bekende watersportcentrum Woudsend), want daar hebben wij het over, is ca. 26.000 ha groot. Water en weiland, alles bij elkaar. Trekken we de grote wateroppervlakten van het Sloter en Hegermeer eraf dan blijft ca. 6.000 ha over aan grasland, sloten, waterwegen en dorpen.

Echt gekke dingen zien we niet. Alleen dat ze het ene jaar links van het Hegermeer zitten en een jaar later rechts van het meer. Zitten ze het ene jaar in het zuiden dan kan het zomaar zijn dat ze een jaar later de noordelijke gebieden bevolken. En waarom is dat nu? "Nu we eenmaal zijn begonnen met inventariseren willen we door, we willen alles weten. Wetenschappers zijn we niet. We zijn gewoon mannen van het veld, doeners. De theorie, de

Foto: J. Hendriks

wetenschap, laten we over aan de Vereniging. Je kunt ons alles vragen om te doen: kalveren zoeken, merken, observeren, monitoren, tellen, valwild verzorgen. Alles wat nodig is en alles wat gedaan moet worden om het welzijn van onze Reeën te verbeteren doen wij.

van een veldreeënbiotoop gaat niet op de gebruikelijke manieren, dat klopt", zegt Rik Schoon. "De reden daarvoor is dat de beheerders en wetenschappers in Nederland zich er nog niet zo lang mee bezig hebben gehouden. Veldreeën zijn een verschijnsel van de

dieren in de populatie en het medegebruik van de ruimte door de mens.

Mooie start voor het project veldreeën van de Vereniging Het reewild

We weten zoveel van Reeën, we weten echt veel. Van veldreeën weten we iets minder. Vandaar dan de Vereniging heeft besloten samen met de WBE De Marren een onderzoek te starten. Een heus project van de Vereniging om de reeënbeheercommissie in een WBE met raad en daad terzijde te staan. De WBE doet het veldwerk, de Vereniging het rekenwerk, adviseert over maatregelen, onderbouwt de uitkomsten en begeleidt de mensen in het veld. Het doel is het beheer van Reeën in de WBE De Marren van een maatschappelijk draagvlak te voorzien. De vragen van Eeuwke Damstra en Arjen Terpstra worden daarmee beantwoord en de Vereniging maakt zijn expertise waar. Het belangrijkste om te weten is, dat wat je doet aan het beheer van Reeën ook goed is. Dat datgene wat je doet ook een maatschappelijk draagvlak heeft. Het gaat per saldo om het behoud van duurzame populaties Reeën

Hebben we even geen tijd, er moet ook nog gewerkt worden, dan regelen we iemand die er op dat moment wel tijd voor heeft. In onze WBE blijft geen dood beest langs de kant van de weg liggen".

"We zijn heel serieus begonnen met de inventarisatie. We hebben geprobeerd de draagkracht van het veld te bepalen. Ook omdat de FBE, de wet, dat vraagt. Poutsma biedt geen soelaas, Van Haaften niet, Smit niet, Achterhoek niet, niemand niet. Jullie hebben veldreeën wordt gezegd. En met die uitspraak wordt je fijn het bos ingestuurd. En we hebben helemaal geen bos. Het lijkt wel of je op Mars zit, Uzbeeks spreekt en Esperanto schrijft".

Veldreeën, een ander soort?

"Veldreeën! Wat moet je daar nu mee? Zijn dat Reeën van een andere planeet? Veldreeën zijn toch ook gewoon het Capreolus Capreolus. Waarom doet iedereen zo raar. Zijn veldreeën misschien een bijzonder soort een aparte verschijning, een ondersoort ofzo?" "Helemaal niet! De draagkracht berekenen

laatste decennia. Dat Reeën andere biotopen dan het oude vertrouwde bos kiezen zegt iets over het aanpassingsvermogen van het Ree. Met een genetische verandering in de soort heeft het absoluut niets te maken, dat is gewoon niet zo.

Vanachter de computer kunnen we praktisch alles uitrekenen. Of het nu gaat om een populatie veldreeën of bosreeën, maakt niets uit. Met goede gegevens uit de wei, over een aantal jaren geregistreerd, – met name natuurlijk de gegevens over aantallen bokken, geiten en kalveren – is de ecologische draagkracht te berekenen en daaruit is dan weer de economische en maatschappelijke draagkracht te destilleren".

Nogmaals veldreeën zijn niet anders. Net als bosreeën en Reeën van ons cultuurlandschap reageren ze op hun omgeving. Ze passen zich aan en dat doen ze kennelijk goed. Populaties blijven hetzelfde en groeien, in de wei benutten ze de ruimte anders. De mate waarin de Reeën in het open veld zich bewegen is onder andere afhankelijk van het aantal

en de bevordering van het welzijn van Reeën in Nederland. Dus ook in 'De Marren' rond Woudsend.

Foto: Arjen Terpstra

Kenniscentrum

Als er één club is in Nederland die iets over Reeën moet weten en moet kunnen zeggen dan is het de Vereniging Het Reewild. Kunnen we dat en doen we dat? We kunnen het zeker, maar we doen het te weinig. In die zin is de Vereniging een ietwat introverte club van welwillende vrijwilligers. We houden onze kennis binnenkamers. En we hebben zoveel kennis. Eigen specialisten en adviseurs, zoals: Professor van Haaften, Rik Schoon en Gerrit Jan Spek zegt al genoeg over het niveau van de kennis. De Vereniging publiceert behoorlijk via haar eigen medium Capreolus. Dat is goed. Maar eigenlijk is dat ook min of meer een introverte actie, omdat je voor bijna 100% alleen naar leden van de Vereniging communiceert.

Zouden we niet meer naar buiten moeten communiceren? Extrovert worden, onze mening uiten, zinvolle dingen roepen, bezwaar maken als dat nodig is en protest aantekenen waar het belang van het Ree in het geding is. We moeten ons meer laten horen, in kritische en scherpe taal, adviserend en altijd terdege onderbouwd. Waarom? Omdat de vereniging die kennis heeft en omdat er van ons wordt verwacht dat

Foto: Eline Verwoerd

we die kennis ook uitdragen. We hebben de kennis en daarom mogen we ons het recht aanmatigen gevraagd en ongevraagd dingen te roepen die maatschappelijk op een bepaald moment opportuun zijn. Kennis van Reeën zit niet alleen bij de Vereniging. In het buitenland is veel kennis. Er zijn boeken en publicaties. Er zijn onderzoeken, verhandelingen en afstudeerprojecten. Kennis die ons inzicht in het Ree zal verrijken. Kennis moet wel voorhanden zijn. Kennis in het hoofd van een wetenschapper of autodidact is loze kennis. Niemand kan er wat mee, want niemand krijgt het te horen. Kennis moet je bundelen en kennis moet je ordenen, zodat je het kan gebruiken op het moment dat je het nodig hebt. Het gaat binnenkort gebeuren. Alle kennis van Reeën gaat de Vereniging bundelen, of zoals het ook heet opslaan in een databank. Ronald Brouwer heeft de marsroute tot een waar kenniscentrum ingezet door het tot project te maken van instituut Larenstein (voorheen de bosbouwschool in Velp). De Vereniging ondersteunt de studenten van Larenstein met expertise, logistieke hulp en mankracht. Immers studenten moeten begeleid worden. De Vereniging heeft bijvoorbeeld een datadeskundige en internetexpert toegevoegd aan het projectteam van Larenstein. Mocht blijken dat er meer input van de Vereniging nodig is, dan leveren we die input ook. Extra aandacht krijgt het management van data. Data alleen is een soort van bibliotheek, boeken en geschriften die op een plank liggen. Management van data maakt de kennis toegankelijk en toepasbaar op het moment dat het nodig is en voor diegene die het wil hebben. De eerste resultaten van de projectgroep Larenstein zullen volgend jaar zijn te verwachten.

HEMKER H&B BEKKING

HÄRKILA PROHUNTER JAS EN BROEK

Voor de professionele gebruiker die hoge eisen stelt...

- Zeer sterke en lichtgewicht stof voor veelzijdig en langdurig gebruik.
- Gore-Tex™ LTD liner voor 100% wind- en waterdichtheid.
- Afneembare capuchon, in de mouw geïntegreerde signaalbanden.
- Ventilatievents in de oksels, verstelbare taillekoorden.
- Wildzak met een eenvoudig te reinigen PU binnenlaag.
- Broek met twee royale opzetzakken en verdeelvakken.
- Hoog rugpand voor extra warmte en bescherming.
- Voorgevormde knie-delen en enkel-straps voor droge sokken.
- Vijf jaar garantie op alle materiaalfouten (jas en broek).
Leverbaar in maat 48 t/m 60

PROHUNTER JAS **459,-**

PROHUNTER BROEK **259,-**

HÄRKILA: bewezen topkwaliteit... uit Scandinavië!

Nijverheidsstr.5 7391 ZT **TWELLO** T. 0571 276552
 Tuinderij 15-a 2451 GG **LEIMUIDEN** T. 0172 506593
 Brouwersstr. 25-a 5741 CL **BEEK en DONK** T. 0492 553460
 De Schelp 17 9351 NV **LEEK** T. 0594 514291
INTERNET: www.hemker-bekking.nl / info@hemker-bekking.nl
GEOPEND: di. t/m vr. 10.00 - 18.00 en za. 10.00 - 17.00 uur. Gratis parkeren

Peter de Beyer: “Ik ben een mens van actie”

Door Donald Buijtenborgh

“Ik ben niet een mens die extreme doelen stelt. Je schrikt mensen daarmee af. En dat wil ik niet, want dan bereik je niets. Wat ik wil is ook niet zo belangrijk. Wat telt is wat de Vereniging wil. We willen als vereniging een volwaardig gesprekspartner zijn, een belangrijk speler in de wereld van natuurbescherming. Daar zeg je al heel wat mee. Het is wel makkelijk geroepen, maar nog niet zo makkelijk ingevuld”.

“Neem nou de basis cursus reewildbeheer. Vele jaren zijn we aan het tobben om die cursus een landelijk VHR signatuur te geven. Eigen belangen, regionale invullingen en laten we ook niet de ego's van de mannen vergeten stonden een landelijke signatuur in de weg. Gelukkig nu niet meer. De cursus was mijn eerste project als bestuurslid van het DB. Ik heb veel geluisterd en veel gepraat. Iedereen was het er gelukkig over eens dat iedereen in Nederland, in Zeeland en in Friesland, hetzelfde moet leren over Reeën en over het beheer van Reeën. De basis cursus in Groningen mag geen verschil maken met de cursus in de Achterhoek of Brabant. Eenheid, iedereen dezelfde kennis. De basis cursus van Dick Gussinklo heeft de Vereniging geadopteerd als cursus van de Vereniging. In elke regio hebben we opleiders, de cursussen worden gedrukt en na het volbrengen van de cursus kunnen we certificaten uitreiken. De basis is goed, de basis heeft waarde.

Je kunt niet zeggen dat deze cursus mensen alles over Reeën leert. We zullen de cursus actueel moeten houden, vitaliseren om het zo te zeggen. Nieuwe inzichten, uitkomsten van onderzoeken, aangepaste wet- en regelgeving, beheermethoden, 'you name it', het zal in de cursus worden verwerkt. Daar zal ook hard aan gewerkt moeten worden. Maatschappelijk is het van belang dat ons kennisniveau van Reeën omhoog gaat.

**Aanzien krijg je niet,
aanzien moet je verdienen**

Reejagers zijn Reebeheerders en mogen geacht worden hun taak professioneel uit te

voeren. Worden de jagers, mede door de invloed van de Vereniging en onze cursus, een professionele status toegedicht door overheid en maatschappij, dan ben ik heel gelukkig. Dan hebben we als Vereniging heel veel bereikt. Dan hebben we ook aanzien.

Ik ben al een tijdje uit het bedrijfsleven. Vijf jaar geleden stond ik nog aan het hoofd van ons familiebedrijf. Vanuit een diep dal omhoog getrokken, weer vitaal en kerngezond gemaakt en toen op een sociaal verantwoorde wijze aan goede derden verkocht. Dat was voor mij een professioneel bestaan, veel-eisend maar ook heel boeiend. Soms mis ik het professionalisme van het bedrijfsleven

wel. Samenwerken met professionals werkt uiterst stimulerend. Onze Vereniging ontkomt er niet aan te professionaliseren. Bijvoorbeeld: een vraag uit de maatschappij over Reeën, hoe moeilijk die ook is, moeten wij kunnen beantwoorden, snel en adequaat. Dat is professe, dat is ook wat men van ons verwacht. Alleen op vrijwilligheid kan een vereniging bijna niet meer draaien. Pure vrijwilligheid ontaardt wel eens in vrijblijvendheid en dan werk je je als vereniging zwaar in de nesten. Dat gaat niet gebeuren.

De zaken die nu ingezet zijn en waarvan we de resultaten al zien, tonen professionaliteit. Ik noem het project van de databank, dat Ronald Brouwer initieerde. Het werk van de commissie reewildbeheermodel. Echt pure professionaliteit. Ik vind het dus bij de VHR.

Weliswaar iets anders dan in het bedrijfsleven, maar ook zeer stimulerend en uiterst bemoedigend.

De Vereniging bestaat alleen maar uit interessante mensen. Al die mensen die ik de afgelopen maanden heb gesproken hebben zoveel gedaan voor de Vereniging. Werkelijk fenomenaal. Leden die nooit mogen afhaken. Dat krijg je door betrokkenheid. We zijn door hen wel op de kaart gezet. We bestaan en doen goede dingen. De Verenigingsdoelstellingen zijn valide. Voor het Ree moeten we blijven zorgen. Rationeel en emotioneel hebben we die verplichting. Ik ga minstens 5 à 6 jaar mijn bijdrage leveren.

Stap voor stap. Gewoon bij A beginnen en bij Z eindigen. Doelen stellen en doelen blijven stellen. Steeds maar weer vernieuwen. Niet vernieuwen betekent maar al te vaak aan besluiteloosheid ten onder gaan. Laten we van het bedrijfsleven leren dat stabiliseren achteruitgang betekent. Scherp blijven, de goede beslissingen nemen, zoveel mogelijk mensen in het proces betrekken en vooral actie. Ik ben niet de mens van extreme doelen, maar wel de mens van actie.

We hebben er allemaal wel eens over gehoord, wellicht ook een fotootje van gezien, en sommigen kennen het fenomeen ook uit de praktijk

De Keelhorzel: verschrikkelijke plaaggeest

Ook ik hoorde tot diegenen die wisten dat het voorkwam en kende het beestje als larve van de vele foto's die daarover circuleren. Over het algemeen altijd foto's die nu niet direct eetlustopwekkend of –bevorderend zijn. Pinkdikke maden die in de neus- en keelholte bij het Ree voorkomen. Uit mijn 'eigen' beheerderrein ken ik het fenomeen niet, al wisten sommige oudgedienden uit het jachttopzichtersgilde me te vertellen dat ze het heel vroeger wel eens een keer hadden gezien. Tot nu toe dus alleen anekdotische verhalen.

Bij mijn maat in zijn veld heb ik een paar maanden geleden een knap oude reebok geschoten. Ondanks het feit dat we de oude en bovenal schuwe bok bijna een uur lang hadden geobserveerd en aangesproken, konden wij aan niets merken dat het dier zwaar geparasiteerd was. Niet in zijn voorkomen, niet in zijn conditie, in niks niet. Ook het ontweid gewicht was mooi te noemen, ruim 18 kilo. Pas de volgende ochtend constateerde ik dat de oude bok geparasiteerd was. In de bak, die ik die nacht onder het op de kop gehangen dier had neergezet, lagen ettelijke

Maar ik wilde meer weten. Hoe ziet die vlieg er uit, waar leven die maden van, hoe groot is de tijdsperiode tussen besmetting en verpoppen, besmetten ze ook andere dieren dan het Ree enzovoort, enzovoort? Uiteindelijk bood een tijdje surfen op het internet soelaas.

Onderstaand relaas probeert u een beeld te schetsen van de Keelhorzel aan de hand van een tweetal artikelen. Parasiten des Rehwildes van M. Vodnansky uit Oostenrijk en een artikel dat ik vond op de Duitse site Wildhüter St. Hubertus.

artikel echter tot de soort *Cephenemyia stimulator*, de Keelhorzel die specifiek is voor het Ree. Hierna noemen we dat beestje voor het gemak alleen nog maar 'Keelhorzel'.

Als volwassen dier heeft de keelhorzel geen monddelen meer die hem in staat stellen om voedsel tot zich te nemen, een fenomeen dat we wel meer tegenkomen in de dierenwereld. Als larve in staat om te eten en als volwassen individu alleen nog maar in staat om je voort te planten en af te sterven. Klinkt gek, maar dit is een veel vaker voorkomend fenomeen dan u op het eerste gezicht zou verwachten.

De levenscyclus van de Keelhorzel

De volwassen Keelhorzels zwermen in de zomermaanden uit en houden zich dan vooral op in en rond de ondergroei en struiklaag langs de randen van bossen en bossages. Gedurende hun korte leventje van 2 tot 4 weken nemen ze dus geen voedsel op en denken ze maar aan één ding: de voortplanting en vermeerdering van hun soort.

Op warme en zonnige dagen verzamelen de geslachtsrijpe Keelhorzels zich op allerlei markante punten in het veld. Dat kan variëren van een kleine heuvel tot een struik. Het enige doel van dat gedrag is het vinden van een partner om te paren. Nadat het vrouwtje bevrucht is treedt er bij het vrouwtje een 1 tot 2 weken durende rustperiode aan, in welke de larven zich ontwikkelen.

In tegenstelling tot veel andere insecten legt het vrouwtje namelijk geen eitjes, maar produceert zij direct larven. Ieder vrouwtje kan zo 500 tot 600 larven op de wereld zetten ('gooien' is een beter woord, maar daarover straks) Na die rustperiode van 1 tot 2 weken zwermen de hoogzwangere vrouwelijke Keelhorzels uit en gaan dan redelijk langzaam vliegend door het landschap op verkenning naar Reeën waar de larven bij kunnen worden afgezet. Als ze die vindt dan vliegt ze

om de kop van het Ree en probeert vervolgens de larven in de neus te 'schieten' of 'spuiten'. Dit laatste doet ze door haar schede zeer snel uit te stulpen, waarbij er 10 tot 20 larven in een druppeltje vloeistof met kracht uit worden 'geslingerd' richting de neus van het Ree. Het vrouwtje van de Keelhorzel toont zich bij deze activiteit zeer hardnekkig en volhardend, ze gaat net zolang door totdat alle larven ook daadwerkelijk zijn afgezet. Veel door schade en schande ervaren geworden dieren proberen met kopschudden de vlieg te ontlopen. Vaak tevergeefs. Kort na het afzetten van de larven sterft de vrouwelijke Keelhorzel. Haar levenscyclus is teneinde.

De in de reeneus afgezette larven (ze zijn dan circa 1 mm groot) kruipen vervolgens verder de neusholte van het getroffen dier in. Op dat moment noemen we het primaire larven; larven die pas zijn afgezet en nog niet verveld. Eenmaal in de neusholte belandt, blijven de larven daar gedurende de eerste wintermaanden zitten. Op het eerste gezicht zou je denken dat met enig snuiven en hoesten de larven er dan wel weer uit zouden worden geproest, maar niets is minder waar; de larven zijn uitgerust met een tweetal naar achteren gerichte haken bij de monddelen en één naar voren gerichte haak aan het achter-eind van het achterlijf. Met dat drietal haken

bevestigt iedere larve zich in het slijmvlies van de neusholte. Extra hulp krijgt de larve nog van zijn doornachtige uitsteeksels op zijn rug. Met geen mogelijkheid is de larve uit de neusholte te verwijderen, uit te niezen of uit te proesten. Ook behoeden de doornachtige uitsteeksels de larve verder te glijden in de keelholte.

Het slijmvlies vindt dit aanhaken en prikken niet prettig en reageert daarop door meer slijm uit te scheiden. En daar is het de Keelhorzellarve nou net om te doen: de larven leven en groeien dat het een lieve lust is van de door de haken en doornen verhoogde uitscheiding van het slijmvlies. Dat groeien valt in de herfst en winterperiode wel mee. De larven voeden zich wel, maar groeien opvallend weinig. Het getroffen Ree heeft er in die periode ook niet bijster veel last van. Pas na maart gaat het echte, 'dat het een lieve lust is', groeien pas echt van start. Vanaf die periode neemt de grootte van de larven in korte tijd meerdere keren toe.

Na de vervelling die daarop volgt (de larve 'barst' dan als het ware uit zijn huid, en we spreken dan van een secundaire larve) kruipen de inmiddels 3 tot 14 mm grote larven verder naar achteren de neus- en keelholte in, waar ze een enorme irritatie van het slijmvlies veroorzaken. De gevolgen daarvan laten zich raden: een overvloedige productie van uitscheiding van het slijmvlies. In dat

stadium kan er ook bloed en pus in de uitscheiding zitten, en het getroffen Ree kan dan rond komen te lopen met een 'snotneus' en tranende ogen. Het geïrriteerde slijmvlies is dan zo opgezwollen dat het de ademhaling begint te belemmeren. Bij een zware besmetting kunnen de ademwegen dan zo verstopt raken met het opgezwollen slijmvlies en larven dat het getroffen dier stikt. Het kan in dit stadium zelfs gebeuren dat de larven terechtkomen in de longen, waar zich dan een levensbedreigende ontsteking kan voordoen. In zeldzame gevallen kunnen de larven zelfs de hersenen bereiken en zo een hersenvliesontsteking veroorzaken. Dit laatste zal storingen teweegbrengen in het centrale zenuwgestel waardoor het dier last heeft van spiertrekkingen of kan gaan draaien met de kop.

De in de neus- en keelholte snel groeiende larven komen gedurende april na een tweede vervelling in hun derde stadium (de tertiaire larve). Vanwege de grootte die ze dan hebben bereikt (2 tot 3,5 cm., bij een breedte van 7 tot 10 mm) vormen ze een zeer zware belasting voor het getroffen Ree. Vanaf mei tot juli laten de verpoppingrijpe larven zich dan uithoesten of uitniezen. Eenmaal weer buiten in de frisse lucht kruipen ze de vegetatie in en duiken dan snel ondergronds. In tijdsbestek van maar enkele uren vindt de verpopping plaats, om uiteindelijk na een drie- tot zestal weken als volwassen keelhorzel uit de pop te kruipen.

Het hele lugubere maar evolutionair uiterst fascinerende spel kan dan opnieuw beginnen...

De reden dat de meeste mensen Keelhorzellarven alleen bij het mannelijke reewild vinden heeft een tweetal oorzaken. Allereerst natuurlijk het feit dat van de bok vaak het gewei wordt geprepareerd waardoor we de larven na het nodige zaag- en hakwerk te zien krijgen Maar ten tweede zijn de larven ten tijde van de voorheen traditionele jacht-

Foto: Eline Verwoerd

pinkdikke vuilwitte maden, zo uit de neus van het dier gekropen. Later, bij het schoonmaken van de schedel, kwamen er nog meer uit. In totaal een 'tableau' van 26 stuks. De bok had kennelijk een tijdlang rondgelopen met een kleine vuist vol met maden in de keel- en neusholte. Meteen heb ik de standaard literatuur opengeslagen om wat meer te weten te komen over deze parasitaire aandoening. Gek genoeg leken alle berichtjes op elkaar. Ze vertelden allemaal wat Keelhorzels waren, dat ze voorkwamen en dat ze na verloop van tijd weer werden uitgescheiden om te verpoppen tot de uiteindelijke vlieg.

Keelhorzels (*Cephenemyia stimulator*) zijn op hommels gelijkende, 1 tot 1,5 cm. grote vliegen waarvan de larven zich ontwikkelen in de keel- en neusholte van het Ree. Naast de keelhorzel bij het Ree, is er ook een soort die parasiteert op rood- en damwild (*Cephenemyia auribarbus*) en een minder kieskeurige soort die op Ree, roodwild, damwild en moeflon parasiteert (*Pharingomyia picta*). Daarnaast is er elders op de wereld nog een enorme verscheidenheid aan andere soorten die op andere diersoorten (waaronder ook de mens) parasiteert. We beperken ons in dit

Foto J. Hendriks

tijden voor het vrouwelijk wild nog lang zo groot en opvallend niet. Het is dus niet zo dat reegeiten, zoals ik onlangs een reewildjager hoorde beweren, er geen last van hebben. Ze hebben er ongetwijfeld net zo veel last van als de reebokken. Het viel en valt door de gebruikte afschottijden voor het vrouwelijk reewild eenvoudigweg niet zo op.

Foto J. Huttinga

Wat merken we aan het Ree?

Een heel duidelijke aanwijzing zijn de hoest-aanvallen die van maart tot juli kunnen optreden, die veelal gepaard gaan met een rochelende ademhaling. Bovendien heeft het Ree duidelijk problemen bij het slikken en ademen, en is vaak aanhoudend onrustig. Het doet de kop vaak naar beneden en schudt de kop dan heen en weer, begint dan vaak te niezen en probeert met de achterlopers naar de neus te slaan. Door dit gedrag probeert het Ree zich te bevrijden van de larven. Meestal lukt dat niet. Is de larve volledig verpoppingrijp dan zal het Ree de larven kunnen uitniezen.

Een lichte parasitaire aandoening heeft voor een volwassen en gezond Ree niet veel consequenties. Bij kalveren heeft iedere besmetting echter al snel een negatieve uitwerking op de gezondheid. Bij volwassen dieren is dat pas het geval als er sprake is van een sterke besmetting. Als gevolg van die verslechterde gezondheid is een besmet Ree ook sneller

ontvankelijk voor andere parasieten of infecties. Bij de drachtige of voerende geit beïnvloedt de besmetting ook de ontwikkeling van het kalf op een negatieve manier.

Wat is er tegen te doen?

In principe zijn er bestrijdingsmiddelen die de Keelhorzel bestrijden. Echter, inzet in de vrije wildbaan van die middelen bij vrij levende dieren is onmogelijk (bovendien ook niet zondermeer toegestaan).

Als beheerder past een afschot van de dieren die zichtbaar aangedaan zijn. Het dierenwelzijn is in dat geval in het geding en rechtvaardigt afschot. Een heel belangrijk punt is het voorkomen van een te hoge dichtheid aan dieren op de voedselgronden en in de dekkinggebieden (de zogenaamde instanden). De vermindering van dit soort parasitaire aandoeningen kan namelijk al worden bewerkstelligd als er een goede spreiding is van het Ree. Dat betekent in

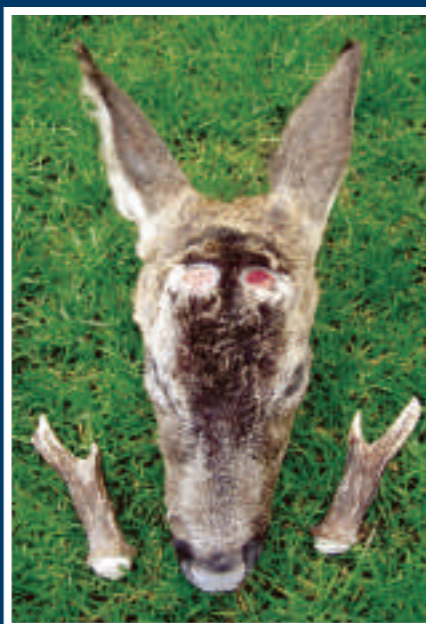
de praktijk dat je voor niet al te veel dieren, voldoende grote rustige gebieden moet creëren. Soms zul je ook aan biotoopverbetering moeten doen om niet alle dieren op dezelfde plek te concentreren. Door een verbetering van het natuurlijke voedselaanbod en dekking zal de conditie en weerstand van het Ree toenemen.

Helaas is de huidige tendens dat natuurgebieden meer en langer opengesteld worden voor het publiek niet gunstig. Een rücksichtslos openstellen voor recreanten (soms zelfs met loslopende honden) zorgt er in bijna alle gevallen voor dat het wild zich concentreert op de overgebleven rustige plekken, met alle negatieve gevolgen van dien.

Note van de redactie

Ook Paul Schneider zond ons onlangs een paar woorden met bijbehorende foto over een geparasiteerde bok in Drente.

"Afgebeelde tweejarige bok is geschoten in Drente op 18 april 2006 door A. Valentijn uit St. Willebrord. Bij aanraking van de stangen, braken deze spontaan af. Deze bok was één van de vijf bokken die in hetzelfde weekend gestrekt was. Opvallend was dat alle vijf bokken keelhorzels hadden. Het afgebeelde exemplaar spande de kroon met 49 stuks! We weten het niet, maar zou het kunnen dat de zware parasitaire aandoening van de Keelhorzel de stangetjes vroegtijdig hebben doen afwerpen?"

Foto's: paul Schneider

Sip de Vries

Onlangs ontvingen wij het bericht dat op 17 mei jl.

Sip de Vries

op 57-jarige leeftijd is overleden.

Een ziekte die eerst leek te zijn overwonnen bleek uiteindelijk toch sterker dan hij. Vele jaren hebben wij in ons blad kunnen genieten van zijn prachtige reewildfoto's. Een zeer aimabel mens heeft ons verlaten.

Wij wensen zijn vrouw, familie en allen die hem dierbaar waren heel veel sterkte.

Redactie Capreolus

Data, de verantwoording van ons handelen

Door G.J. Spek

In 2005 is het proces in gang gezet om uit de bestaande beheermethoden en draagkrachtbepalingen een voor geheel Nederland geldende, transparante en eenvoudige leidraad te ontwikkelen om op uniforme wijze Reeën te kunnen beheren. Eén die werkt voor de Reeën op zandgronden, Reeën in de duinen, in de bossen, in cultuurlandschappen en op het open veld. We kunnen nu een tipje van de sluier oplichten, het ei is zowat gelegd. De presentatie van de uitgedachte leidraad voor het toekomstige Reeënbeheer is tegen het einde van dit jaar te verwachten.

Ongeacht op welke wijze Reeën worden beheerd, de Flora en Faunawet vormt het wettelijk kader. Dit betekent bijvoorbeeld dat de maatregel afschot effect moet hebben om schade te verminderen of te verhinderen. Daarvoor moet ook het bewijs worden geleverd. Met volledige en betrouwbare data is dit te doen. Een aantal voorbeelden in relatie tot de wettelijke belangen om Reeën te mogen doden worden in dit artikel behandeld.

Schade aan landbouwgewassen en bomen

Reeën komen in heel Nederland voor. De aantallen zijn bij benadering bekend. De groei van de populatie vanaf de jaren vijftig tot nu heeft niet geleid tot een navenant stijgen van de jaarlijkse schade aan landbouwgewassen. Hoewel er natuurlijk uitzonderingen zijn, is schade aan landbouwgewassen eigenlijk geen onderwerp. Populatiebeheer in de zin van de populatiegrootte afstemmen op het voorkomen van schade, is vrijwel nergens

aan de orde. Daar waar schade optreedt, kan effectgericht worden ingegrepen onder de schade veroorzakende Reeën.

Het eten en vegen van boompjes is een natuurlijke activiteit van Reeën. Of er sprake is van schade wordt bepaald door de doelstellingen van de boseigenaar. In de voedselrijke (dat zijn de meeste) Nederlandse bossen hebben vraat en veegactiviteiten geen negatief effect op het realiseren van de doelstellingen, het aanbod is namelijk heel groot. In arme bossen daarentegen, met een gering aanbod aan aantrekkelijke voedselplanten (Eik), kunnen Reeën wel degelijk doelstellingen in gevaar brengen. Waar dit wel het geval is, staat de wet het toe tijdelijk het aantal Reeën, bokken zowel als geiten, te beperken, tot dat voldoende boompjes door de vraatlijn van 120 cm. zijn gegroeid. Zijn de boompjes door de vraatlijn heen vervalt de noodzaak om intensief in te grijpen. De maatregel afschot is aldus effectief geweest.

In beide voorbeelden kan geschoten worden totdat de schade tot een acceptabel niveau (= gelijk aan de doelstelling van de terreineigenaar) is teruggebracht. Door op lokaal niveau (jachtveld) gegevens te registreren (data), bijvoorbeeld hoe lang en voor welk

gebied er intensiever ingegrepen moet worden, krijgen we inzicht in de relatie tussen het aantal Reeën en het realiseren van doelstellingen. Door daarnaast structureel op populatieniveau in een groter gebied (minimaal WBE) te tellen krijgen we ook inzicht of dit lokaal ingrijpen gevolgen heeft voor de totale reeënpopulatie. Kortom door strakke gegevens registratie, op jachtveldniveau en op groter WBE niveau, is een directe relatie aantoonbaar tussen de maatregel afschot en de doelstellingen van de bos- dan wel terreineigenaar. Bij een doelstelling over bijvoorbeeld de natuurlijke verjonging van Eik kunnen we met goede

Foto: J. Hendriks

data het gewenste reeënbestand aangeven en dus ook het gewenste afschot.

Verkeersveiligheid

Vrijwel het totale leefgebied van onze Reeën is in meer of mindere mate versnipperd door wegen. Reeën en weggebruikers komen hierdoor ongewild en ongewenst met elkaar in contact. Ingrijpen in de reeënpopulaties door afschot is in vrijwel alle faunabeheerplannen een wettelijk argument. Wie kan echter vertellen wat het effect van deze maatregel is? Hard wetenschappelijk bewijs is er niet. Uit onderzoek komen wel zaken die je aan het denken zetten. Het lijkt logisch dat, als je de Reeëndichtheid door afschot naar beneden brengt, de kans op een aanrijding afneemt. Maar vrijwel iedere beheerder weet dat de sterkste jaarlingen door de territoriale bokken als concurrent worden beschouwd en uit hun leefgebied worden gejaagd. Bij een hoge dichtheid weten we ook dat het aantal miezige jaarlingen toeneemt, jaarlingen die niet als een concurrent worden gezien en dus in het gebied van de territoriumhouders worden gedoogd. De wijze van ingrijpen werkt kennelijk door in het trekgedrag van jaarlingen en werkt dientengevolge ook door in het oversteekgedrag en dus de kans op een aanrijding. De eerder genoemde 'miezers'

zien het jaar erop er wel uit als een concurrent uit en worden er alsnog uitgejaagd.

Vanwege een wettelijk verbod uit het verleden is het voor veel beheerders nog steeds een bezwaar om mannelijke kalveren te schieten. Bedenk daarbij dat dit de categorie is, die als jaarling in de maanden april, mei en juni, voor een substantieel deel van de aanrijdingen zorgt. In het voorjaar lijkt er ook een piek te zijn van aanrijdingen van volwassen geiten die op het punt staan een kalf te krijgen. Is dit ook het gevolg van trekgedrag richting de plek om de kalveren te zetten? We weten het nog niet.

In landbouwlanschappen neemt het aantal aanrijdingen in de periode van de oogst toe. Hoe kun je dit voorkomen of verminderen, is de vraag. Praktisch punt daarbij is; moet je nu alle Reeën in de periferie van een weg doodschieten? Het is een oplossing, maar het heeft een neveneffect. 'Lege' periferieën zuigen weer nieuwe Reeën aan die nog geen ervaring met de weg hebben.

Met gericht afschot, dus door tijdelijk de populatie te laten imploderen, wordt het aantal dodelijke botsingen met Reeën aanzienlijk teruggebracht. Daar zijn ook geen vragen meer over. Als de relatie tussen de maatregel afschot en de verkeersveiligheid maar aangetoond kan worden, staat het afschieten van Reeën niet meer ter discussie. Met data kan dat.

Foto: G. Baay

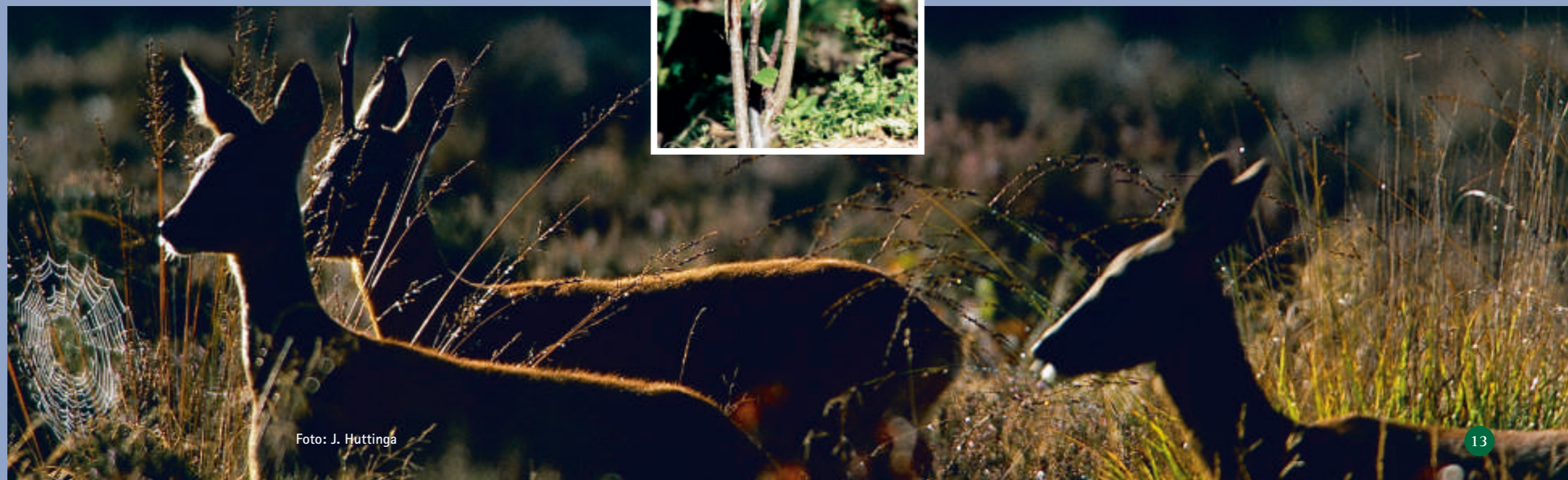

Foto: J. Huttinga

Afschot kleiner dan de aanwas

In Nederland is het over het algemeen zo dat het tot nu toe verrichte afschot geen effect heeft op de populatiegrootte. Het afschot is kleiner dan de jaarlijkse aanwas. Een deel van de aanwas zal dus op een andere manier omkomen, onder andere op jammerlijke wijze door het verkeer. Wordt door het huidige afschot het aantal aanrijdingen beperkt of zitten we in Nederland gewoon op het maximaal aantal aanrijdingen? De maatregel afschot heeft invloed, maar welk effect de maatregel heeft is niet duidelijk. Statistische verwerking van data zal daarin verandering brengen. Thans is de logische redenering "een geschoten Ree kan geen aanrijdingen meer veroorzaken."

Een aanpak zoals bij landbouw- of bosbouw-schade, is te overwegen. Het doel is dan bijvoorbeeld het aantal aanrijdingen van 6.000 stuks terug te brengen naar 3.000 stuks. Dit betekent steeds meer gaan schieten totdat het doel is bereikt. Het kan. Voorwaarde is wel dat we een realtime inzicht krijgen in het aantal aanrijdingen. Thans is dat niet het geval. Het genoemde aantal van 6.000 aanrijding is niet betrouwbaar en ook niet te verifiëren, het is een aanneembare schatting.

We voorzien ook problemen bij de uitvoering dit afschot te realiseren, omdat de Reeën het effect van een verhoogd afschot (bestandsreductie) zullen gaan tegenwerken met een verhoogde aanwas. Weer meer Reeën. Door ruimte toename immers nemen de overlevingskansen van de nieuwe aanwas aanzienlijk toe. De populatie wordt vitaler. Als het ware breng je de populatie in een groeifase. Meer afschot heeft nog meer afschot tot gevolg. Je zult net zolang door

Foto: J. Huttinga

moeten gaan met het plegen van afschot totdat de populatie significant (aantoonbaar door tellingen) begint te krimpen.

Volgens de theorie van de Maximum Sustainable Yield moet je doorgaan met afschot totdat je 50% van de populatiegrootte, die de ecologische draagkracht toelaat, hebt bereikt. Je moet zelfs door de 50% heen en het dan met volle inzet stabiel zien te houden. Realiseer je twee jaar daarna je afschot niet dan zul je aan de tellingen merken dat de populatie weer extreem is toegenomen.

Volg je de theorie en zou de aanpak zijn de reebestanden significant terug te brengen, dan moet de vermeende populatie van 60.000 Reeën in Nederland teruggebracht worden naar 30.000 stuks of misschien wel naar 10.000 stuks. Met zo'n klein aantal zien de doorsnee recreanten geen enkele Ree meer, bovendien moeten de beheerders op elk Ree schieten die ze zien om aan hun afschotdoel te komen. Wat wel duidelijk is dat bij deze dichtheden het CP (= Conditie Product) maximaal zal zijn. De grote vraag is of voor deze aanpak draagvlak is binnen de besturen van de FBE's en bij de Provincies die het beleid moeten goedkeuren. De inschatting is, dat dat niet het geval is.

Cijfers zijn oh zo belangrijk

Cijfers geven duidelijkheid en de bewijsvoering. Uiteindelijk moeten we terug naar een reeënbestand waar draagvlak voor is. Draagvlak wordt bepaald door de doelstellingen van terreineigenaren en natuurbeschermingsorganisaties. Maar ook door economische belangen, verkeer en infrastructuur, medebenuiting door de mens, recreatie, etc.

Steeds moet de relatie tussen afschot en doelstellingen worden aangetoond

Het aantonen kan alleen als we starten met het verzamelen van alle relevante data. Deze moet volledig, betrouwbaar en traceerbaar zijn. En op uniforme wijze voor geheel Nederland terecht komen in één centrale database. Van dode Reeën gaat het om alle relevante detailgegevens (gewicht, leeftijd, tijd, plaats, maatvoering, etc.) In vijf jaar tijd is een goede databank opgebouwd. Vijf jaar gegevens waar je dan statistisch iets mee kunt. Je kunt analyses uit laten voeren of er daadwerkelijk een relatie is tussen het aantal aanrijdingen en het gevoerde populatiebeheer. Zonder een database is dit een onmogelijkheid. Absoluut noodzakelijk zijn de gegevens van dode en levende Reeën. Van de dode Reeën: alle doodgereden, doodgeschoten en alle overige doodgevonden Reeën. Van de levende Reeën: het voorkomen en de aantallen in het voorjaar. Voor een analyse zijn nog veel meer gegevens nodig maar deze zijn via andere kanalen veelal digitaal beschikbaar. Denk aan de gegevens van biotopen, wegen, verkeersintensiteiten, preventieve maatregelen en weer.

Het welzijn van Reeën

Het voorgaande had alleen betrekking op de effecten richting mensen. Het laatste wettelijk argument om in te grijpen onder Reeën is de schade aan fauna en dan specifiek aan de soort zelf. In de doelstelling van de Vereniging is dit als volgt beschreven:

Niet ingrijpen leidt tot overbevolking c.q. ruimtegebrek, waardoor voedselschaarste en stress optreden. Dit zijn omstandigheden waarin abnormale vatbaarheid voor ziekten voorkomt. Parasieten krijgen voorts grote invloed als gevolg van de ernstig verminderde weerstand, wat onherroepelijk leidt tot omvangrijke sterfte onder de Reeën. Dit proces gaat naar het oordeel van de Vereniging gepaard met onaanvaardbaar veel dierenleed en de Vereniging vindt dit onethisch. De Vereniging is daarom van oordeel dat een consequent en actief beheer van de sterk gegroeide populaties Reeën noodzakelijk is. Zij pleit voor aantallen die in evenwicht zijn met de leefomgeving en de daar geldende functies.

De functies zijn al hiervoor behandeld. Nu doet zich de vraag voor hoe intensief moeten

we ingrijpen om de doelstelling te bereiken zoals die door De Vereniging Het Reewild een aantal jaren geleden is geformuleerd:

De Vereniging Het Reewild streeft naar het behoud van duurzame populaties Reeën (Capreolus Capreolus L.) en bevordering van het welzijn van Reeën in Nederland.

Is een populatievolgend afschot voldoende of moet de populatiegrootte op een lager niveau worden gebracht? Welke beoordelingscriteria hebben wij als Vereniging om te concluderen of het welzijn van het Ree voldoende is?

Op dit punt is het belangrijk om over feiten te beschikken. Wijlen Joop Poutsma kwam voor bepaalde gebieden tot de conclusie: "hier hoeft je niets te doen, migratie is de regulerende factor". Echter in dit soort situaties is er ook altijd een gebied waar het surplus aan Reeën naar toe trekt. En hoe is het daar dan met het welzijn gesteld? Feiten krijgen we alleen door het verzamelen van alle relevante data. Deze moet volledig, betrouw-

baar en traceerbaar zijn. Uniform en voor geheel Nederland in één centrale database. Uit de Database kunnen we relevante zaken naar buiten brengen, zoals: het afschot in Nederland, gemiddelde gewichten, conditie, leeftijdscategorieën, geslacht van de geschoten Reeën. Zo krijgen we inzicht in welke krachten van invloed zijn op reeënpopulaties en wat voor maatregelen genomen kunnen worden om te verwachten problemen te voorkomen. Effecten van maatregelen worden transparant, de zinvolheid wordt aantoonbaar. Draagt afschot bij aan de gestelde doelen? Heeft de hoogte van het afschot effect op de grootte van de populatie? Liever hanteren we hier de voorjaarsstand.

Tellen van de voorjaarsstand

Omdat afschot de voorjaarsstand kan beïnvloeden is inzicht hierin noodzakelijk. Uiteindelijk zijn we er wettelijk aan gehouden op een duurzame wijze met Reeën om te gaan. De hoogte van het afschot is medebepalend of een populatie krimpt, stijgt of stabiel blijft. De trend van de voorjaarsstand

is alleen vast te leggen als er jaarlijks op dezelfde wijze wordt geïnventariseerd. Het geeft zicht in de minimaal aanwezige aantallen. Over de daadwerkelijke aantallen kunnen we filosoferen maar we zullen er nooit achter komen. En elk jaar zullen ze anders zijn. Uiteindelijk gaat het om de trend.

Analyse: hebben maatregelen effect

Is de database een aantal jaren gevuld dan kan gestart worden met de analyse van gegevens. De trend van de voorjaarsstand kan worden vergeleken met de hoogte van het afschot, de ontwikkeling van de gewichten en de conditie, optredende schade en de ontwikkeling van het aantal aanrijdingen. Omdat alle gegevens uit Nederland in de database aanwezig zijn, biedt dit de mogelijkheid om gebieden met elkaar te gaan vergelijken. Kortom de database is de basis om inzichtelijk te maken of de maatregel afschot effect heeft op de manier zoals de wetgever bedoeld heeft.

Vakmanschap voor veiligheid van mens en dier
al ruim 35 jaar!

Arfman Hekwerk b.v.
 Ondernemersweg 15
 7451 PK Holten
 Tel 0548 36 29 48
 Fax 0548 36 50 42
 Internet www.arfman.nl
 E-mail info@arfman.nl

Uw specialist in:

- Landschappelijke afrasteringen
- Kleinwild- c.q. dassentunnels en grofwildtunnels
- Inrichting van begrazingsprojecten
- Wild- en veeroosters
- Industriële en paneelhekwerken
- Rasterplannen en bestekken
- Verkoop van afrasteringsmateriaal
- Dealer van producten ter voorkoming van fauna-verkeersslachtoffers, zoals wildreflectoren (WEGU), Duftzaun en Kitzrettung (Hagopur)

Wild und Hund 9/06

Door Jan M. Smit

Nazoeken

Chris Balke zet nog eens de strategie uiteen wanneer je het beste actie kunt ondernemen om te gaan nazoeken op Ree. Over het algemeen zal het Ree bij niet dodelijke verwonding de neiging vertonen om te vluchten, maar zal, als de rust is weergekeerd, toch vaak weer het oude territorium opzoeken. Hij noemt enkele gevallen die een speciale tactiek tot nazoek vereisen.

- Weidwond.** Het Ree loopt langzaam met kromme rug de dekking in. Pensinhoud, soms een sterke geur, stukjes darm en donker bloed. Vier uren wachten, daarna kan (de volgende ochtend) met de eigen hond nagezocht worden.
- Schot voorloper.** Dier knikt, aarzelt, soms is een 'hangende' loper te zien. Zal op enkele honderden meters in de dekking verdwijnen, om een overzichtelijke zitplaats in te nemen. Weinig lichtrood zweet. Bij opstoten is een verre vlucht mogelijk. Later kan het in een wondbed verdwijnen. Vanwege mobiliteit en weinig zweet is professionele nazoek noodzakelijk. Bij niet vinden: de komende weken veel blijven aanzitten. (Bij schot achterloper zijn de gevolgen vaak ernstiger, meer zweet, minder ver afspringen).
- Krelshot.** Wervelkolom is net niet geraakt, maar door de schok valt het dier wel direct en blijft seconden tot minuten meer of minder verdoofd liggen. Zit het schot naar achter dan houdt het de kop hoog, probeer een halsschot te geven.
Kop laag: schot zat meer naar voren. Probeer ook dan zo mogelijk een vangschot te geven. Na het 'bijkomen' verdwijnt het stuk, eerst langzaam, maar allengs sneller. Nazoek is erg moeilijk (praktisch geen zweet) en moet professioneel gebeuren. Bij niet vinden: blijven aanzitten!
- Leverschot.** Ree trekt langzaam weg, kromme rug, donkerrood zweet, levergeur. Verdwijnt in dichtstbijzijnde dekking. Vier uren wachten (of de volgende morgen), daarna nazoek, kan met eigen hond.
- Longschot.** Het stuk houdt de kop laag, kan tot wel 100 meter afspringen. Lichtrood zweet, eventueel ribsplinters.

Kwartiertje wachten, actie met eigen hond is goed.

- 6. Helemaal mis.** Prettig voor het dier, het stuk blijft vaak verwonderd kijken, kan bij beweging van de jager (of hond) al of niet snel in de dekking verdwijnen. Wel even goed de aanschotplaats bekijken: kogel-sporen? Let op zweet en snijhaar. Ga de oorzaak van het ziek- en voorbijschieten na, enkele proefschoten zijn misschien wenselijk.

Deer, voorjaar 2006

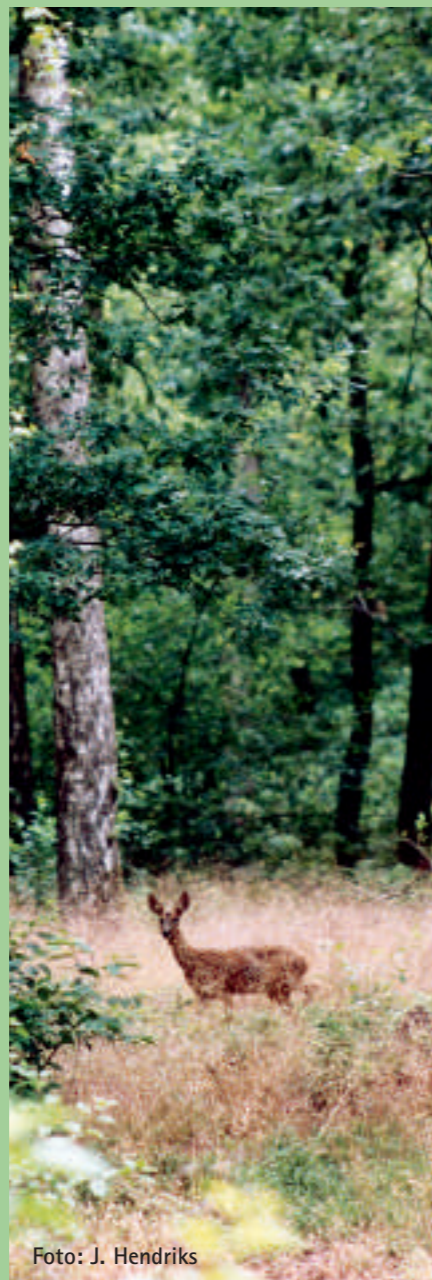

Foto: J. Hendriks

Migratie

John Linnell onderzocht het migratiegedrag, vooral van de jaarlingen en smalreeën. Hij volgde 119 dieren op een Noors eiland, Storfosna (5 km², dwars van Trondheim) en 40 Reeën in het zuidoosten van Noorwegen, dichtbij de grens met Zweden. Hij zenderde de kalveren, waardoor ze goed te volgen waren. De kalveren worden tot april - mei door de geit gesocialiseerd, daarna worden ze meer en meer zelfstandig. Vooral de jaarlingen worden daartoe gedwongen, de territoriale bokken zijn vaak wat agressief. Op het eiland probeerden de dieren soms naar het vaste land te zwemmen (500 meter), anderen namen een kilometer de ruimte, op zoek naar rustiger gebied. Opvallend was dat ook de smalreeën soms bijzonder veel terrein namen. Zo was in zuidoost Noorwegen te zien dat een smalree in de zomer 45 km. wegtrok, tot in Zweden, en in de winter weer terugkwam in het 'oude' territorium. Een ander jong dier trok 30 km Zweden in, zette kalveren en bleef daar gedurende twee jaar en ging in het winterseizoen, met de kalveren, weer terug naar het oorspronkelijke gebied in Noorwegen. Al met al wordt het wel zaak om ons af te vragen, wanneer een dier werkelijk gemigreerd is of dat er sprake is van een tijdelijk naar elders trekken, bijvoorbeeld door seizoenwisselingen. Op Storfosna zag Linnell nog wat interessants. Hij constateerde minder emigratie vanuit dichtbezette en aantrekkelijke gebieden, meer emigratie vanuit slechte en dus minder bezette terreinen. Iets dergelijks is ook te zien in Zuid-Zweden: vanuit de rijke landbouwgebieden treedt jaarlijks slechts een geringe emigratie op die na 2 - 5 km. ophoudt. In de armere gebieden meer naar het noorden gaat dat met 35 km. tegelijk. Reeën zijn nu trouwens tot de Barentssee doorgedrongen!

Het Ree in Engeland

In *Deer* worden in korte thema's de hertensoorten in GB behandeld. Het Ree is nu aan de beurt, Richard Prior vertelt erover. Het zijn eigenlijk feiten die bekend zijn wanneer je wel eens serieus met het Ree bent bezig geweest. Enkele uitspraken van deze deskundige bij uitstek:

1. Het is niet mogelijk om aan de hand van het gewei de leeftijd te bepalen. Dieren

ouder dan zeven jaar zijn uitzondering. Als een bok eind november nog niet afgeworpen heeft is het meestal een jong dier.

2. Het Ree kan van seizoen tot seizoen gemakkelijk overschakelen op beschikbaar voedsel, bij honger eet het bijna alles!
3. Bij heldere maan is de activiteit groter dan in donkere nachten.
4. Een geit die gaat zetten of net gezet heeft is agressief tegenover soortgenoten. Een bronstige geit beperkt zich niet tot één bok, ze bepaalt door welke bokken ze zich achtereenvolgens laat dekken.

Deer, zomer 2006

John Linnell meldt bijzonderheden over de bronst, weer vanaf het eiland Storfosna (zie hierboven). Het is al uitzonderlijk dat de reebronst, in tegenstelling tot vele andere soorten, zo midden in de zomer valt. Linnell zenderde bokken om meer te weten over het territoriumgedrag. Opvallend was de afbakening door geurmarkering, die al in april begint. Toch vergde dat niet meer tijd dan drie minuten per uur naast de overige dagelijkse activiteiten. Ongeveer evenveel tijd werd besteed aan het imponeergedrag tegenover rivalen, vechtdrag inbegrepen.

Foto: Eline Verwoerd

Bokkenterritoria overlappen elkaar en vooral in de grensgebieden houden zich de jongere bokken op, die daar ook getolereerd worden. Agressie wordt vooral opgewekt door bokken van gelijke leeftijd en geweiopzet. Een territoriumbok 'verliest' bijna nooit, maar mocht dat gebeuren dan heeft dat geen effect op het bestaande territorium. Als de bok blijft leven kan zijn territorium vele jaren blijven bestaan.

Geiten hebben op het eiland een territorium van 20 tot 40 hectare, te groot voor één bok. Ze socialiseren hun kalveren na het zetten in dat gebied. Maar tijdens de bronst tonen de geiten geen territoriaal gedrag, ze zwerven maar wat rond, hoewel ze hun oorspronkelijke gebied wel trouw blijven. Vaak lieten ze

dan de kalveren, ondanks de lactatie, 'aan hun lot' over. Bovendien zwierven de geiten van het ene bokkenterritorium naar het andere. Eind juli zag Linnell een bok op een kaalslag, die in een half uurtje vijftien keer dezelfde geit besloeg. Het beslaan verliep rustig en overwogen, er was maar één geit. Deze geit had haar eigen gebied weliswaar aan de andere kant van het eiland, maar hij constateerde dat geiten soms wel drie bokkenterritoria doorkruisen voordat ze zich eindelijk door een 'onbekende' bok lieten beslaan. Onderzoek in Zweden en Italië geeft hetzelfde beeld aan.

Interessant bij dit alles is, wat de bokken dan eigenlijk met hun territorium 'verdedigen'. Het is dus niet een 'zekerstellen' van 'eigen' geiten, want die komen overal vandaan! Ook is het niet zo dat ze een bepaald voedselaanbod voor 'hun' geiten zouden reserveren, want die geiten nemen het zo nauw niet. Waarom dan dit bokkengedrag? Linnell houdt het op een 'veilig stellen' van eigen rechten, van eigen voedselbronnen. Om daarin 'toevallige' aantrekkelijke geiten ongestoord en onbespied te kunnen beslaan. 'Als echte heren', voegt Linnell daaraan toe. *Reeën zijn nèt mensen...! - jms*

Foto: J. Huttinga

Wild und Hund 12/06

Een waarneming van een geit waarvan de achterste helft wit is, vanaf het midden van de borst tot en met (gedeeltelijk) de achterlopers. Deze geit kreeg twee bokkalveren, waarvan één nagenoeg de zelfde kleurvariatie vertoonde. Het gaat hier om een erfelijke mutatie. De rode kleur van een normaal Ree ligt aan de kleurstof melanine, dat wordt geproduceerd door enkele enzymen. Is door een verstoring van de genen één van die enzymen niet werkzaam, dan krijg je die witte plekken op de dos. Typisch blijft dan dat de verkleuring van één kalf nagenoeg een kopie is van de geit, het andere bokkalf toont geen spootje wit.

Viagra voorkomt uitsterven rode-lijst diersoorten. Chinezen zijn er sterk in om alle mogelijke poeders van dieronderdelen als potentieverhogend te beschouwen. Sinds viagra en afgeleiden op de markt gekomen zijn is de vraag naar neushoornpoeder, gemalen tijgerpenis e.d. sterk afgenomen!

Zwendel in Bulgarije

Echt rijke jagers moeten oppassen zich in dat land geen buil te vallen: er worden vanuit wildparken Hertzen (en misschien ook wel

Foto: Bas Worm

Reeën) geïmporteerd met kapitale geweien. Deze laat men eerst 'wennen' in een klein raster, vervolgens 'zet men ze uit' binnen een groter raster. Een rijke Duitse heer kreeg zo op een hert de kans van zijn leven. Hij dacht een paar weken het wereldrecord trofee te hebben bemachtigd (CIC 278 punten), tot er een plaatje van dat zelfde dier op internet verscheen, in de bast, opgenomen ergens in Oostenrijk met duidelijk zichtbaar andere dieren en een omheining. Mooi dat die Duitser voor zijn afschot € 60.000,00 had betaald! Daar kon hij verder naar fluiten. Hij zou de trofee weggeven aan een liefdadige instelling, want wat moest hij er verder mee? (*Bewaren natuurlijk, het is toch een 'jacht'herinnering? - jms*). Deze praktijken worden meer en meer toegepast en in deze landen moet men daarop bedacht zijn.

Wild und Hund 13/06

In aansluiting op het voorgaande kwam iemand na een jacht terug met een geweldige reeëntrofee, van ver over de 500 gram. Hij zou die in Polen geschoten hebben, zo stond in vele tijdschriften. Burkhard Wismann-Steins zocht iets na over vroeger afschot en kwam terloops deze trofee tegen, 105 jaar geleden geschoten! Na WO II ergens in een kasteel gevonden, verkocht en zo kwam de trofee in het bezit van die jager...! *Al is de leugen nog zo snel, de waarheid! - jms*

Wolfram Osgyan maakt een vergelijking tussen twee moderne laser-afstandsmeters, de Rangemaster CRF 1200 van Leica en de Laser Guide 8x30 van Swarovski. Beide geven praktisch dezelfde meetwaarden aan voor een bepaalde afstand. De Leica is handzaam en licht, 220 gram, meet tot 1200 meter, waterdicht, met één hand te bedienen, scanmodus, wordt rechtop (verticaal) gehouden. Dioptrische correctie tot 3,5x, 115 meter op 1000 meter, 2000 metingen mogelijk. Draagriem voor om je nek. Iets kleiner dan de Swarovski. Prijs in Duitsland € 720,00. De Swarovski heeft de afmetingen van haar veldkijker 8x30, weegt 386 gram, meet tot over de 1500 meter, waterdicht, met één hand te bedienen, scanmodus, wordt (horizontaal) als een veldkijker voor het oog gehouden. Brede dioptrische correctie, 136 meter op 1000 meter, 1000 metingen. Wordt gedragen in een houder aan de broekriem. Met een langere jas aan kan dat onhandig zijn. Kost bij de oosterburen € 869,00. De Swarovski zou je in noodgevallen als

veldkijker kunnen gebruiken, de Leica vergroot 7x en heeft een wat mindere lichtsterkte, maar grijpt gemakkelijker. De keuze lijkt moeilijk, ze zijn beide zeer hoogwaardig wat de technologie aangaat. *Ik zou kiezen voor gemak, gewicht, aantal metingen en handelbaarheid - jms.*

Guns & Ammo, august 2006

Vorige keer berichtte ik over de Zeiss Victory Diarange 3-12x56, één kilo, tegen een prijs van omstreeks € 3000,00. De Amerikaanse firma Burris komt nu uit met de 4-12x 42 laser Rangefinding Scope. Deze richtkijker heeft onder gunstige omstandigheden een bereik van 750 meter en kan met één stroombron circa 1100x meten. Bij de Zeiss vermeldde ik, dat men denkt aan een automatische afkomecorrectie bij afstandmeting, welnu, in deze richtkijker is dat al doorgevoerd. Richt je ergens op en meet je de afstand, dan wordt voor gangbare

afstanden het richtkruis zodanig aan de meting aangepast, dat je precies op het gewenste punt kunt blijven richten, geen gereken meer! Verschillende richtkruizen zijn beschikbaar. Het ding weegt iets meer dan 700 gram en kan met een rail bijzonder laag op de buks gemonteerd worden. Correctiekliks 6 mm per 100 meter. In Amerika kost hij \$ 999,00, dat zal hier met invoerrechten, tussenhandelaren en dergelijke misschien € 1200,00 worden. Kijk op: www.burrisoptics.com/laserscope.html

Wild und Hund 14/06

Hout en ijzer, daarover maakt Frank Rakow een artikel van zes bladzijden. Feitelijk is het een kritische kanttekening tegen hout op een grendelbuks. Juist dit systeem wordt immers gebouwd op nauwkeurigheid bij het afkomen. Een gerenommeerd Duits merk wilde graag een goede recensie en gaf één van hun wapens op proef. Het was een buks met mooi hout, tot de loopmond, de zogenaamde 'Stutzen'. Op de schietbaan werd correct ingeschoten. Al gauw werd echter duidelijk dat bij gebruik in regen of sneeuw het wringen van het hout een afkomeverschil tot wel zestien centimeter hoog en zes

Natuurlijk ruimte voor groen

Eelerwoude adviseert en ondersteunt eigenaren, beheerders en bestuurders in het landelijk- en stedelijk gebied bij het ontwikkelen, inrichten en beheren van een duurzame leefomgeving. Onze ingenieurs en rentmeesters leveren maatwerk en geven groen natuurlijk de ruimte. Zo leveren wij een bijdrage aan een mooi en leefbaar Nederland.

Eelerwoude
Natuurlijk ruimte voor groen

Mossendamsdwarweg 3, 7472 DB Goor Venekoterweg 56, 8431 HH Oosterwolde (FR)
Telefoon: (0547) 263515 Telefoon: (0516) 523062

www.eelerwoude.nl

centimeter te ver naar rechts kon veroorzaken. Toch moest een achttal ziekgeschoten Reeën en varkens Rakow tot de conclusie brengen dat de esthetiek een weidelijk schot in de weg staat. 'Ach', zei de fabrikant, 'er is vraag naar mooi hout en doorlopende kolven, dus wij maken dat'. Dat een fabrikant zulke wapens maakt is tot daar aan toe, maar gebruik ze op korte afstanden, zoals op drijfjachten.

Advertenties voor deze wapens zijn misleidend, men spreekt van 'hoge accuratesse'. Het wapen zou best kleine groepen kunnen schieten, maar alleen bij gelijke weersomstandigheden - jms.

In dezelfde uitgave een verhaal over de Oostvaardersplassen. De verslaggever geeft hoog op over het beleid en de vogelrijkdom van dit gebied. Hij neemt met enige reserve op de koop toe dat er veel grote zoogdieren per hectare rondlopen. Hij gaat bij zijn berekening nog uit van een oppervlak van 5000 hectare, kenners weten dat het maar ongeveer 1800 is. Als je de 3000 grote zoogdieren dan per ha uitrekt, kom je op een dichtheid, die wellicht niet schadelijk is voor het

vogelleven, maar voor het welzijn van de populaties grote hoefdieren wél. Ook hier lijkt dat wanneer je een goede PR bedrijf, dierenleed ondergeschikt gemaakt wordt aan de publieke opinie. *En het lijkt allemaal zo tegenstrijdig: die daar broedende zeearend wordt van de wieg tot het graf verzorgd, voor de herten blijft zelfs het graf ongewis.... - jms.*

Wild und Hund 15/06

Wolfram Osgyan maakt melding van een volkoperen kogel (VKK), ontworpen en gemaakt door een handige herlader, Michael Reichenberg. Deze herlader kwam op dat idee omdat hij op een goed moment de VKK Barnes X (nu TSX) niet direct geleverd kon

krijgen. Hij ontwierp de HDB, hetgeen staat voor *Homogeneous Deformation Bullet*. De kogel is te verkrijgen in vele kalibers, zou een hoge eigen precisie hebben. Voordelen als bij de TSX van Barnes: weinig vleesverwoesting, lang wondkanaal, klein in- en uitschot, geen loodpartikels die direct of indirect in het milieu terecht komen. Grootste verschil met de elegante Barnes TSX is de grove vormgeving (enkele met een torpedopunt is een platte bovenkant - slecht voor de ballistische coëfficiënt), drie 'draagbanden' op de schacht, terwijl de Barnes drie of meer verdiepte ringen heeft. In sommige kogels wordt een aluminiumpunt gezet, om een snellere (overigens geringe) expansie te waarborgen. Losse kogels zijn te leveren, ook in patronen, maar ze zijn voorlopig nogal duur!

Voor lezers, geïnteresseerd in beren: in deze Wild und Hund een uitgebreide reportage over *Bruno*, de in Italië uitgezette beer die in Zuid-Duitsland voor nogal wat opwindingszorgde en uiteindelijk moest worden afgeschoten.

jan1.smit@wxs.nl

Leeftijdbepaling bij Reeën na het schot

Door A. Rutten

De slijtage van de gebitselementen van de onderkaak is nog altijd de snelste methode om een schatting van de leeftijd van het geschoten stuk te maken. De methode is niet 100% betrouwbaar, er zitten haken en ogen aan, maar als men een redelijke ervaring heeft dan kan een goede schatting gemaakt worden. Het is ook de methode die tijdens de diverse reewildcursussen wordt onderwezen en gedemonstreerd aan de cursisten. Wagenknecht ¹ heeft een uitstekende brochure geschreven met gedetailleerde foto's. Deze brochure is helaas uitverkocht.

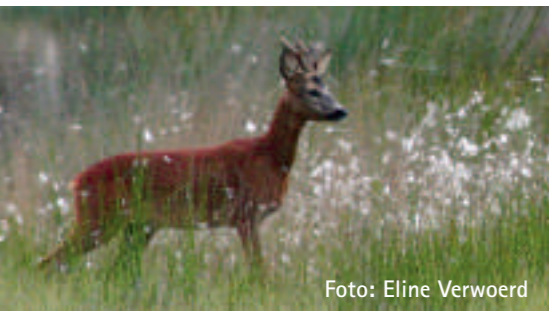

Foto: Eline Verwoerd

De "slijpplaatjesmethode" waarbij het aantal cementringen wordt geteld geeft een nauwkeuriger uitslag, maar dat is niet weggelegd voor de gemiddelde reewildbeheerder. Men moet een goed slijpplaatje kunnen maken en een microscoop bezitten en dan nog is een ruime ervaring vereist om de leeftijd enigszins nauwkeurig te bepalen.

Voor de alledaagse praktijk moeten we het dus doen met de slijtage.

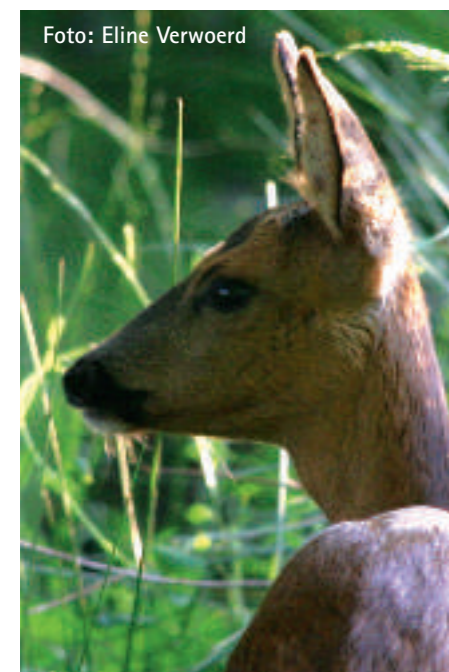
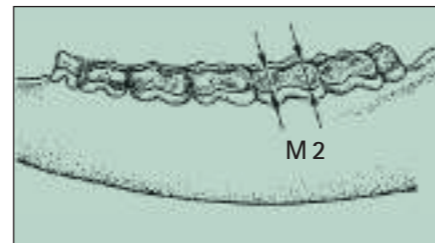

Foto: Eline Verwoerd

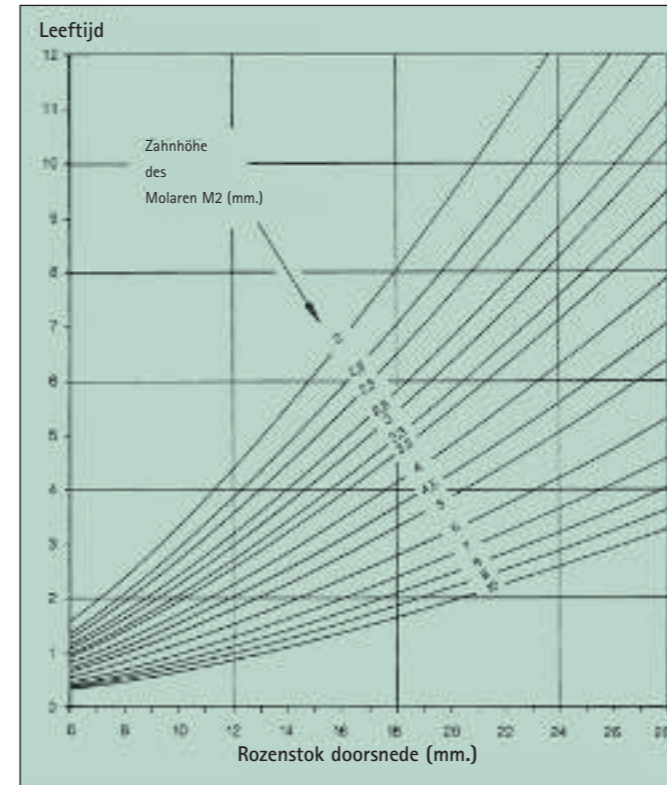
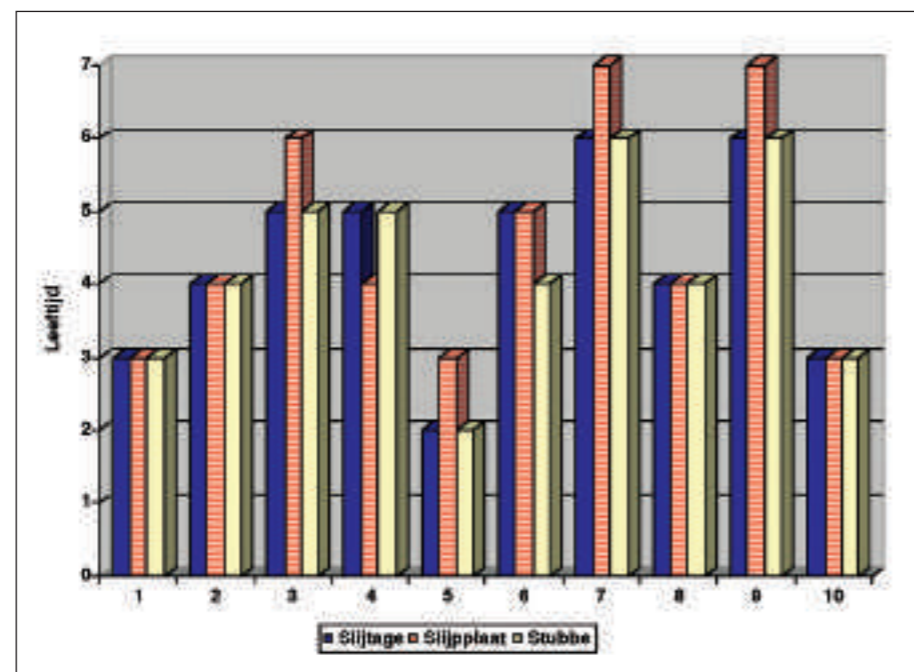
In de laatste Capreolus (artikel: Met de mond vol tanden) wordt door de auteur een methode genoemd die door Stubbe in Duitsland is ontwikkeld. Helaas maakt de auteur zich er daar een beetje te gemakkelijk van af. Hij geeft aan dat de slijtage wordt gemeten aan P3 en M3 maar vertelt niet hoe dat precies gaat. De slijtage wordt gemeten aan de wangzijde van de kies met behulp van een schuifpasser die in tienden van mm's nauwkeurig is. Een halve mm. verschil geeft reeds een flink leeftijdsverschil. De hoogte van de kies wordt gemeten vanaf de aanhechting van het tandvlees. Bij de schoongemaakte en uitgekookte (maar niet gebleekte!) kaak ziet men deze grens aan het begin van de pigmentatie. De gebitselementen: premolaren en molaren bestaan bij het Ree uit twee delen. Men dient beide delen van de kies (M2) te meten en te middelen. Het komt regelmatig voor dat de beide kaakhelften ongelijke slijtage vertonen.

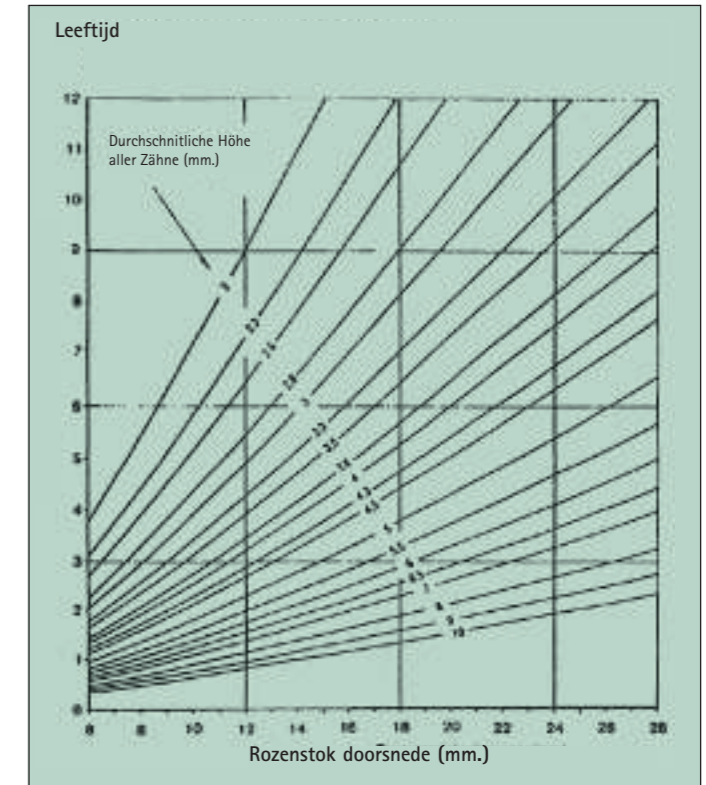
Bepaling van de doorsnede van de rozenstok en de hoogte van de tweede molaar.

In zo'n geval moet de kies aan beide kanten worden gemeten en opnieuw de uitkomst middelen. Men meet in zo'n geval dus 4 kiesdelen, telt alles op en deelt door 4.

De methode zoals door Stubbe en Lockow is beschreven^{2,3,4}, is echter nog iets ingewikkelder. Door de onderzoekers is aangetoond dat als men meerdere parameters in een z.g. nomogram tezamen brengt, dat dan de nauwkeurigheid toeneemt.

Nomogram I voor leeftijdbepaling van Reeën

Nomogram II voor leeftijdbepaling van Reeën

Men heeft daarom gekozen voor twee bepalingen waarvan men de uitkomsten op het nomogram (I) aanbrengt en zo de leeftijd afleest. De twee bepalingen zijn de gemiddelde doorsnede van de rozenstokken en de hoogte van M2, gemeten zoals boven beschreven. (zie afbeelding). Is de slijtage der kiezen zeer onregelmatig (wat soms voorkomt) dan moeten alle premolaren en molaren gemeten worden en de gemiddelde waarde uitgezet op nomogram II. De methode is ook van toepassing bij vrouwelijk reewild. Dan worden de P3 en de M2 gemeten en via een kruistabel afgelezen (zie figuur hieronder).

Leeftijdsbepaling (geschat) van vrouwelijk reewild

Leeftijd	Hoogte van P2 in mm.							
	2	3	4	5	6	7	8	9
Hoogte van M 2 in mm.	2	10	8	8	7			
	3	9	8	7	6			
	4	7	6	5	5	4		
	5		5	5	4	3		
	6		5	4	4	3	2	
	7			4	3	2	2	
	8				3	2	1	
	9						1	1
	10							1

Stubbe en medewerkers stellen dat met deze manier bij 85% van de bokken de ouderdom met een nauwkeurigheid van ± één jaar kan worden bepaald.

Aan de hand van een tiental onderkaken hebben wij de methode van Stubbe, en de gebruikelijke slijtagebepaling vergeleken met de uitkomst van het slijpplaatje bepaald door Koenderink. De P3 en de M1 werden beoordeeld op slijtage en kleur van het dentine en dan vergeleken met kaken van bekende leeftijd en de tabel van Prof. Wagenknecht. Volgens de beschreven methode van Stubbe en Lockow werd tweemaal zorgvuldig gemeten. De gevonden waarden werden via het nomogram herleid tot de leeftijd. Door M. Koenderink werden slijpplaatjes gemaakt van de P2 van dezelfde kaken.

Het blijkt dat de verschillende methodieken elkaar niet veel toegeven. Vooral in de jongere leeftijdsgroepen (3 en 4 jaar) komen de uitkomsten zeer goed overeen. In 4 van de 10

Foto: J. Huttinga

kaken vinden we bij alle drie bepalingen een gelijke uitkomst. In de oudere groep werd met de Stubbe methode 4 maal een jaar jonger gevonden dan met de slijpplaatjesmethode.

Concluderend uit de literatuurgegevens en dit beperkte onderzoek kan worden gesteld dat de door Stubbe en Lockow beschreven methode een waardevolle en gebruiksvriendelijke aanwinst is bij de leeftijdsbepaling van gestrekt reewild. Het is echter noodzakelijk de metingen zo nauwkeurig mogelijk te verrichten.

¹ Prof. Dr. E. Wagenknecht: Wissen über Rehwildalter. Sonderdruck Niedersächsischer Jäger.

² Sonderheft III Deutsche Jagdzeitung, Dezember 1995

³ C. Stubbe, K. Lockow. Messchieber statt Götterblick. Wild und Hund 1990;26;48

⁴ C. Stubbe. Rehwild. Deutscher Landwirtschaftsverlag Berlin 1989

Foto's: J. Hendriks

Internationale commissie doet uitspraak

Door Donald Buijtdorp

Eindelijk was het zo ver. De internationale commissie onder leiding van ex-Staatssecretaris Gabor heeft zijn oordeel geveld. Reikhalzend keken voor- en tegenstanders van het SBB-beleid in de Oostvaardersplassen er naar uit. Wat zou hun oordeel zijn? Instemming en goedkeuring van het grote grazersbeleid, en instemming met de visie dat de natuur de natuur maar moet regelen? Of een afkeuring met daartoe de dwang ogenblikkelijk over te gaan tot actief beheer. De commissie heeft gesproken, gewikt en gewogen, en de slimme vragen van Minister Veerman beantwoord. Haar bevindingen en aanbevelingen zijn vervat in een kort en helder rapport.

Veerman had van te voren al aangekondigd dat hij het advies, de bevindingen en aanbevelingen, van de commissie zou opvolgen. Aldus dat SBB dat ook zou doen. Moeten we nu blij zijn met de bevindingen van de commissie? Ik wel, ik kan er prima mee leven. Een heerlijk compromismodel. Politiek verantwoord en de geit en de kool gespaard. SBB doet het goed, krijgt alle lof toegezwaaid met haar streven een natuurlijk ecosysteem te laten functioneren. Chapeau voor Staatsbosbeheer.

Tussen alle kritiek mag ook wel eens gezegd worden dat SBB iets heel bijzonders heeft neergezet in de Oostvaardersplassen.

De commissie zegt alleen prima, geweldig wat er gebeurt, maar kijk ook naar de effecten, de gevolgen, excessen en de maatschappij.

Het gebied mag zich nu dan wel langs natuurlijke weg in evenwicht houden, maar dat laat niet onverlet dat wij het nog steeds gecreëerd hebben. Wij hebben het natuurlijke proces in werking gezet. De dieren maken nu het gebied. Een bepaald aantal dieren in een gebied draagt bij de biodiversiteit te verhogen. Zo was het in het begin ook. Kennelijk zijn er nu teveel dieren want de biodiversiteit neemt alleen maar af. Veel dieren hebben dus een negatief effect op de biodiversiteit. Kijk naar het gebied, het is een grote troosteloze vlakte. Geen boom wil er meer verjongen, geen beest wil er straks meer leven. Als ik beest was probeerde ik het gebied te ontvluchten.

In het kader van welzijn van dieren en de zorg die wij verplicht zijn aan hulpbehoevende dieren te verlenen dient SBB maatregelen te nemen. Niets doen, god's water over god's akker, levert geen bijdrage aan het welzijn van dieren, integendeel. Ook de inzet van het verbeterde predatiemodel doet niet genoeg goed aan het welzijn van de grote grazers. De commissie neigde naar actief populatiebeheer, zoals bijna overal in de wereld in grote natuurgebieden en nationale parken gebeurt. Politiek zou een dergelijke uitspraak op dit moment incorrect zijn. Nederland is daar nog niet klaar voor. Aldus is het compromis een reactief populatiebeheer. Schiet de beesten dood ver voordat je denkt dat ze in moeilijkheden komen door voedselstress. Kortom voorkom leed.

Houdt de Hekrunderen in de gaten. Wellicht elimineren zij zichzelf uit het systeem. Kennelijk verliezen zij hun plaats in een leefgemeenschap met Edelherten en Konikpaarden.

Breid het gebied uit. Geef de grazers de kans andere voedselgebieden te benutten. Fantastisch, moet gebeuren. Naar de maïs of de bieten bij buurman boer zal niet gebeuren. D'r moeten dus weer robuuste verbindingen (zo heet dat tegenwoordig) komen met andere grote bos- en natuurgebieden. De Herten en Konikpaarden, vindt de commissie, moeten zo snel als mogelijk naar het Horsterwold bij Zeewolde (3000 ha. loofbos) en van daaruit door naar de Veluwe.

Nu ben ik aan de beurt met wat advies. Ik wil SBB, de commissie, Veerman en alle andere betrokkenen iets voorhouden. "Zijn Herten en Konikpaarden hiërarchisch hoger geplaatst dan Reeën? Zijn zij meer bijzonder in ons ecosysteem? Rechtvaardigt een Hert grotere investeringen dan Reeën? Het Horsterwold is ca. 3.000 ha. loofbos. Als er 700 Reeën leven zal me dat niets verbazen. Een beter biotoop kun je je niet voorstellen. Ze leven in rust en goede gezondheid. Ze worden beheerd, ze krijgen dus zorg. Nu moeten daar zo nodig Herten en Konikpaarden komen. Ik zou het wel weten als ik Hert was. "Wanneer het eten in de OVP een beetje dun wordt, wandel ik gewoon via de robuuste verbinding naar het Horsterwold. Het schijnt daar fantastisch te zijn. Ben ik daar eenmaal en alles klopt wat ze zeggen, ga ik nooit meer terug. Ik zal me daar gek zijn. D'r zitten alleen een boel Reeën in

Foto: Bas Worm

het Horsterwold. Die werk ik er samen met de Konikpaarden wel uit. Gewoon eruit concurreren. Ze zijn sociaal gelimiteerd, wij niet". Dit is een antropomorfe manier van benaderen, maar heren ik geef het u op een briefje, het gaat gebeuren. De Reeën laten zich uit het gebied verdrijven. Na een jaar of 10 is het Ree daar net zo'n rariteit als in de OVP.

Daar nu maak ik bezwaar tegen. Laat de Herten lekker waar ze zijn en laat de Reeën met rust. Het Ree mag niet nog eens het kind van de rekening worden. Eénmaal was genoeg bij de inrichting van de OVP. SBB, Veerman, alstublieft denk na, niet nog eens.

Elk dier heeft recht op zijn plaats in de samenleving en omdat hij die plaats zelf niet kan afdwingen, moeten wij dat voor hem doen.

Wildfotografie Andy van Ommeren

- Edelwild
- Zwartwild
- Damwild
- Reerwild
- Kleinwild
- Moeflons

Expositie:

Natuurcentrum Veluwe

Groot Ginkelseweg 2, 6718 SL Ede

Businesspark Stein 301, 6181 MC Stein-Elsloo

Tel. 046 - 436 05 34

www.andyvanommeren.nl

Redelijk wild.

Volkswagen. Wie anders?

De Touareg is verkrijgbaar vanaf € 62.400,- (incl. BTW en BPM), excl. kosten rijklaar maken, leges en verwijderingsbijdrage. Wijzigingen in prijs voorbehouden. Brandstofverbruik Ø 9,8 - 14,8 L/100 km (1L op 7 - 10,2 km). CO₂ uitstoot Ø 265 - 346 g/km. Wilt u meer weten over de Touareg? Breng dan een bezoek aan de Volkswagen-dealer, kijk op www.volkswagen.nl of bel met het Koopmanhuis in Leusden (033 - 49 49 700).